

Ненад Крстић (Нови Сад)

Компаративно-стилистика анализа једне басне (Лав, курјак и лисица у Лафонтена и у Доситеја)

✦ Кључне речи:
Стилистичка анализа,
компаративни приступ,
адаптација.

Француски писац Лафонтен се често код нас доводи у везу са Доситејем Обрадовићем. То је сасвим природно кад се зна да су и један и други, поред других књижевних родова, писали и басне.

Жан де Лафонтен (*Jean de La Fontaine*) родио се 1621. године у месту Шато-Тијери (*Château-Thierry*) у Шампањи (*Champagne*). Након завршених студија постаје адвокат, али тим позивом се никада није бавио. Од оца је наследио титулу и звање надзорника шума и вода, али ни тај посао га није много занимао. Кад је напунио 26

У овом раду приказана је компаративно-стилистика анализа басне *Le Lion, le Loup et le Renard* Жана де Лафонтена и басне *Лав, курјак и лисица* Доситеја Обрадовића. Да би се пружио лакши увид у анализу, прво је приказан текст француског писца, а потом текст српског писца.

Компаративно-стилистика анализа је показала да је Доситеј био изврстан зналац француског језика; али он се није увек задовољавао улогом преводиоца; тада додаје речи, чак и читаве реченице које мењају сам карактер Лафонтенове басне.

година, оженио се четрнаестогодишњом Маријом Ерикар (*Marie Héricart*), која је била даља рођака Жана Расина (*Jean Racine*, 1639–1699). Међутим, њихов заједнички живот није дуго трајао. Привучен чарима Париза, слободним и песничким животом, Лафонтен ускоро напушта супругу и свој родни град. У главном граду Француске водио је безбрижан, а истовремено и радан и стваралачки живот, захваљујући многим меценама, посебно госпођи де Ла Саблијер (*Marguerite Hessein, dame de La Sablière*, 1636–1693), код

Српска 2003

које је провео више од двадесет година и породици Дервар (*D'Hervart*), код које је проживео последње године свог живота. Умро је 13. априла 1695. године у Паризу. Књижевник Франсоа Мокроа (*François de Maucroix*, 1619-1708), сећајући се са сетом свог пријатеља Лафонтена, забележио је у својим *Мемоарима* следеће: „То је била најискренија душа, најпростодушнија коју сам икада упознао; никада се није претварао; не знам да ли је икада лагао у свом животу“.¹⁾

Лафонтен је био изузетно плодан и разнолик стваралац. Писао је приче у стиху (најпознатија је *Беседа посвећена јосифу де Ла Сабљера* = *Discours à Madame de la Sablière*, 1684), лирске песме (једна је од најлепших спев *Агонис* = *Adonis*, 1657), поеме (*Сан у Боу* = *Le songe de Vaux*, 1658, и *Елегија нимфама из Воа* = *L'Élégie aux Nymphes de Vaux*, 1661). Аутор је и једног романа (*Љубави Психе и Купидона* = *Les amours de Psyché et de Cupidon*, 1699), позоришних комада, комедија, оперских и балетских либрета. Међутим, оно на чему почива Лафонтенова слава јесу његове *Басне* (*Fables*, 1668-1694) и *Пријоветке у стиху* (*Contes en vers*, 1665-1674). Њихова самосвојност почива на изузетној усклађености између широко обухватне замисли и богатства његовог стила. „Као што *Басне* представљају синтезу свих класичних родова, од лирске песме, епопеје и приче у стиху, па преко комедије и траге-

дије до филозофске расправе, тако и стил у њима носи све карактеристике ових родова“.²⁾

Иако третиран и популаран углавном као баснописац, Лафонтен важи за једног од најзначајнијих, најпрефињенијих и најсуптилнијих француских песника XVII века³⁾.

Доситеј Обрадовић (рођен у Чакову у темишварском Банату 1742. или 1743, умро у Београду 1811) је штампао у Лајпцигу 1788. године *Езојове и њроких разних баснојворцев, с различни језика на славеносерјски језик ѡреведене, сад ѡрви ред с наравоучијелними ѡлезними изјасњенијами и настјављенијами издате и серјској јуности ѡсвећене Басне*. Многи истраживачи су се бавили проучавањем извора Доситејевих басана. Наш књижевник се служио, како је утврђено, грчким изворима и са грчког оригинала дао преводу Езопа, Галена, Афтонија и Игњатија Ђакона, а с латинског је превео басне Федра и Авијана. Поред тога, код Доситеја има и Лесингових и Лафонтенових басана⁴⁾. Нас овде занима пре свега да ли је Доситеј, који је знао за Лафонтена, преводио и његове басне. Руски научник К. Т. Радченко је у својој монографији о Доситеју показао како је највећи део Обрадовићевих басана преводен и прерађиван из Езопа и Лесинга, а нешто из Федра и Лафонтена. Овај истраживач мисли да су Доситејеве басне под бројем 36, 77, 108, 115,

- 1) André Lagarde et Laurent Michard, *XVIIe siècle, Les grands auteurs français du programme III*, Les éditions Bordas à Paris, 1970, str. 211.
- 2) С. Витановић, *Француска књижевност барока и класицизма (1598-1683)*, стр. 251. у: Н. Банашевић, М. Павловић, М. Шамић, С. Витановић, *Француска књижевност (од средњега века до 1683)*, Сарајево-Београд, 1976, књ. 1.
- 3) Љ. Глумац-Томовић, *Француски класичари на српскохрватском језичком ѡдручју*, Београд, 1991, стр. 28.
- 4) М. Павић, *Историја српске књижевности класицизма и ѡредромантизма, класицизам*, Београд, 1979, стр. 475.

156 и 159 узете из Лафонтена⁵⁾. Иван Шерцер такође је проучавао изворе басана нашег просветитеља и нашао да су већином из Езопа, двадесет и две из Лесинга, а „неколико су преведене из францускога од Лафонтена“.⁶⁾ Међутим, Петар Скок сматра да је Доситеј преузео чак деветнаест басана из Лафонтена. Те басне су обележене код Обрадовића под бројевима 12, 17, 21, 36, 39, 40, 44, 47, 65, 69, 73, 77, 84, 95, 98, 107, 124, 159 и 160.⁷⁾ Јован Скерлић је другачијег мишљења. Он даје могућност да је Доситеј узео своје басне и „из какве немачке збирке басана, каквих је било у немачкој књижевности XVIII века“.⁸⁾ В. Чајкановић држи, пак, слично као и К. Т. Радченко, да је Обрадовић басне 115 и 156, а можда и 108 и 159, узео из Лафонтена, али су зато басне под бројевима 36 и 77 преузете из Федра⁹⁾. Међутим, по речима Паулине Лебл-Албале, предмет из басне под бројем 108 не налази се у баснама француског писца, а 156 и 159 су знатно измењене¹⁰⁾. Никола Гавриловић сматра да је Доситеј био под великим утицајем Лафонтена и износи следеће мишљење: „Сасвим је разумљиво, што је Доситеј, иначе добар познавалац и љубитељ францу-

ске књижевности, узео, поред осталих, двадесетак басана француског баснописца Лафонтена, кога је највећма ценио, после Езопа. Најпопуларније су: *Лав, курјак и лисица* (*Le Lion, le Loup et le Renard*), *Лав и маћарац* (*Le Lion et l'Ane chassant*), *Курјак и јајње* (*Le Loup et l'Agneau*), *Лисица и јрожђе* (*Le Renard et les Raisins*), *Лисица и јарац* (*Le Renard et le Bouc*), *Пас и његова сенка* (*Le Chien qui lâche sa proie pour l'ombre*), *Лисица и рого* (*Le Renard et la Cigogne*)“.¹¹⁾ Те басне су код Доситеја под бројевима 4, 5, 17, 24, 31, 37 и 138.

За нас се овде поводом Доситејевих превода са француског језика поставља начелно питање: у којој мери ови аутори своје тврдње о „узетим“ или „преузетим“ баснама поистовећују са „преведеним“. Зато је питање односа Доситеја према Лафонтеновом штиву најбоље прво илустровати: упоредити једну његову басну са Лафонтеновом басном да бисмо утврдили у чему су оне сличне, а у чему су различите. Узећемо управо прву басну из групе коју наводи Никола Гавриловић, под насловом *Le Lion, le Loup et Le Renard*, код нашег Доситеја под бројем 4, *Лав, курјак и лисица*.

- 5) Уп. К. Т. Радченко, *Доситеј Обрадович и его литературная деятельность*, Кијев, 1897, стр. 115–124.
- 6) И. Шерцер, *О Доситеју Обрадовићу*, Рад Југословенске академије знаности и умјетности, Загреб, 1898, књ. СХХХIV.
- 7) П. Скок, *Доситеј Обрадовић и J. de La Fontaine*, Прилог за проучавање извора Доситејевих басана, Дванаести извештај Велике реалке у Бања Луци за школску годину 1906/1907, Бања Лука, 1907, стр. 3–20.
- 8) Ј. Скерлић, *Доситеј Обрадовић и J. de La Fontaine*, Прилог за проучавање извора Доситејевих басана. *Написао др Пејтар Скок*, Српски књижевни гласник, Београд, 1907, књ. XIX, св. 6, стр. 473.
- 9) В. Чајкановић, *О реду и изворима Доситејевих басана*, Српски књижевни гласник, Београд, 1911, књ. XXVI, св. 6, стр. 490.
- 10) П. Лебл-Албала, *Српски преводи из француске књижевности у XVIII веку*, Страни преглед, Београд, 1927, бр. 3, стр. 255.
- 11) Н. Гавриловић, *Француска њедајошко-моралистичка књижевност код Срба крајем XVIII и почетком XIX века*, Педагошка стварност, Нови Сад, 1965, књ. XI, бр. 6, стр. 392.

Le Lion, le Loup et le Renard

348

Un lion, décrépît, goutteux, n'en pouvant plus,
Voulait que l'on trouvât remède à la vieillesse.
Alléguer l'impossible aux rois, c'est un abus.

Celui-ci parmi chaque espèce
Manda des médecins; il en est de tous arts.
Médecins au lion viennent de toutes parts;
De tous côtés lui vient des donneurs de recettes.

Dans les visites qui sont faites,
Le renard se dispense et se tient clos et coi.
Le loup en fait sa cour, daube, au coucher du roi,
Son camarade absent. Le prince tout à l'heure
Veut qu'on aille enfumer renard dans sa demeure,
Qu'on le fasse venir. Il vient, est présenté;
Et sachant que le loup lui faisait cette affaire:

«Je crains, Sire, dit-il, qu'un rapport peu sincère
Ne m'ait à mépris imputé
D'avoir différé cet hommage;
Mais j'étais en pèlerinage

Et m'acquittais d'un vœu fait pour votre santé.

Même j'ai vu dans mon voyage
Gens experts et savants, leur ai dit la langueur
Dont Votre Majesté craint, à bon droit, la suite.

Vous ne manquez que de chaleur;
Le long âge en vous l'a détruite.
D'un loup écorché vif appliquez-vous la peau
Toute chaude et toute fumante;
Le secret sans doute en est beau
Pour la nature défaillante,
Messire loup vous servira,
S'il vous plaît, de robe de chambre».

Le roi goûte cet avis-là:
On écorche, on taille, on démembre
Messire loup. Le monarque en soupa,
Et de sa peau s'enveloppa.

Messieurs les courtisans, cessez de vous détruire;
Faites, si vous pouvez, votre cour sans vous nuire.
Le mal se rend chez vous au quadruple du bien.
Les daubeurs ont leur tour d'une ou d'autre manière:

Vous êtes dans une carrière
Où l'on ne se pardonne rien.¹²⁾

12) Up. La Fontaine, *Le Lion, le Loup et le Renard, Fables*, Classiques Hachette, Paris, 1971, str. 277–279.

Лав, курјак и лисица

Лав први и најстарији од свију лавова и цар свију животиња, наодећи се слаба здравља, не излазаше из своје пећине. Многи лавови, царски министри и прочи звериња кнезови и поглавари, и сами мајмун мајмунски биров, кромје једне лисице, сакупе се за посетити и надгледати лава цара свога. Курјак, први курјачки муселим, одавна паметозлобствоваше на једнога комшију свога, старога лисца, зато што овај најдебље гуске ватајући, себе самога чашћаше без најмањег курјаку пешкеша. И тако овај непрестано вребаше способно време, како ће лисцу скувати попару. Сада дакле, не видећи га у скупштини, почне на њега клеветати, говорећи: да сам он не само не поштује но и презире и за поругу држи лава господара. У то време дође и лисац и чује са врата курјачију похвалу, но чинећи се као да ништа не зна, дрзновено уђе, стане напред пећине и учини лаву понизњејшу реверенцију. Лав сав разјарен, не гледајући на његов поклон и комплименте, с громовитим гласом начне говорити: „Тако ли је то! кад сам ја здрав, ти си први при мени, а кад сам болестан, онда си последњи“. Сама љубав и верност моја к теби и попеченије о твом здрављу причина су што ја касно долазим и лекарство ти носим, одговори лисац. Које је то? казуј и не сумњај о мојој благодарности, рекне лав. Жива курјака заповеди одерати, одговори лис, и врућом се његовом обложи кожом, и у мало времена, тако ми лисца и његове коже! биће ти лакше. Макне цар главом, скоче лавови на курјака, шчепају ти нам га и начну дерати. Бедни курјак стане курјачки дречати а лисац њему: како си свирао, комшија, тако сад играј.

Наравоученије: Ово исто бива људма, којих ум није просвећен чистом науком,

који живу у глупости и у варварству и којих су качества и склоности ствојствама четвероножни животиња подобна.

Цар, који не обилази земље своје и не тражи далеко од себе чак до сами најудаљенији граница прогнану и сакривену истину; који не иште да позна оне, који га окружавају и верује оном, који пре дође, и ономе који уме лепше говорити, хитрије лагати и искусније ласкати, подобан је ове басне лаву, који верује све што му курјак каже. А кад дође лисац, само уме ли он боље сладкословити и лагати, нек се онда држи курјак. Човек љубокористан и лаком приличан је нашем курјаку који злоби на лисца не зато што он краде и туђе отима, него што њега не удостовљава бити учесником крађе своје. Лисац нам овде не игра сасвим осуде достојну персону; и он лаже како најбоље зна и може, ал ваља му простити јер му је до главе. Кад виле дођу очима, тешко ономе, који не уме шеврднути. Мало је Сократа и Катона на свету, који у овако критичним околностима не би овог истог лисца себи за приклад узели. Но овога се није ономе народу бојати, којим правдољубив и просвештен владатељ управља и гди праведни закони сву силу имаду. Гди су и сами подани просвећени и добродјетелни и знаду шта су они своме цару као обштем оцу дужни и шта је њиов цар њима како својим синовима и фамилији дужан. Питали су једног старца Инглеца гди људи најбоље живе. Онде, одговори старац, гди се слаби не боји силнога нит сељанин плаши пред спаијом; гди се сиромо богатог не стиди; гди поштен човек не мари, што непоштен о њему говори и гди јавни непоштен жиг на челу носи. Један босански Везир питао је старце Бошњаке: Хе кметови, кажите ми право, који вам је најбољи био Паша од кад је цар Босну освојио? Честити Везиру, онај, који је отуд

пошао а к нама није дошао, одговоре простосрдачни старци.¹³⁾

350

У поређењу Лафонтенове басне са Доситејевом, већ на први поглед уочавамо битну разлику међу њима. Француски књижевник је виртуоз у писању стиха. Он комбинује стихове свих врста, дуге и кратке. У један стих ставља и по две реченице и тиме га чини веома слободним. Доситеј не води много рачуна о литерарној форми, њему је потребан мотив да би из њега извукао поуку. Та поука (наравоученије) је веома често дужа него сама басна. Тако је и у овом нашем примеру наравоученије премашило по обиму сам текст басне.

Лафонтенов лав је изнемогао и костоболан (*décrapité, goutteux*) и тражи да му се нађе лек за старост (*remède à la vieillesse*), а Доситејев лав је „најстарији од свију лавова“ и пошто је „слаба здравља“, не излази из „своје пећине“. Француски књижевник уопште не спомиње лексему *пећина* као место догађаја, и то је прва значајнија разлика између ове две басне. У Лафонтеновим стиховима стоји да лав затражи од сваке врсте лекаре, са свих страна (*médecins au lion viennent de toutes parts*), а код нашег баснописца се не спомињу лекари, него „многи лавови, царски министри и прочи звериња кнезови и поглавари, и сами мајмун мајмунски биров“. Код француског баснописца вук се улагује лаву и оцрњује и блати лисца, „свог одсутног друга“ (*daube ... son camarade absent*), а код Доситеја вук жели да се освети лисцу зато „што овај најдебље гуске ватајући, себе

самога чашћаше“, и због тога га клевеће. У Лафонтеновој басни владар наређује да се лисац доведе (*qu'on le fasse venir*), док у Доситејевом тексту лисац долази сам и „чује са врата курјачију похвалу“. Занимљиво је напоменути да се и у Езоповој басни *Лав, вук и лисица* лисац такође појављује сам баш у тренутку кад је вук почео да га блати пред лавом.

Код нашег баснописца прво се оглашава лав речима: „Тако ли је то! кад сам ја здрав, ти си први при мени, а кад сам болестан, онда си последњи“, а код Лафонтена нема овог монолога. После речи оправдања за своје кашњење које је мудри лисац упутио лаву: „Сама љубав и верност моја к теби и попеченије о твојој здрављу причина су што ја касно долазим и лекарство ти носим“ у Доситејевој басни поново говори лав: „Које је то? казуј и не сумњај о мојој благодарности“, док код Лафонтена и Езопа не постоји таква реченица. Лисац у француској басни каже да краљу недостаје само топлота (*Vous ne manquez que de chaleur*;) коју је уништила старост (*Le long âge en vous l'a détruite*), док тога нема у Доситеја, а ни у Езопа. Затим следи велика сличност између Лафонтенове и Доситејеве басне. Лисац у француској басни предлаже лаву да стави на себе кожу живог одераног вука (*D'un loup écorché vif appliquez-vous la peau*), а и у Доситејевом тексту су сличне речи: „Жива курјак заповеди одерати, одговори лис“; потом и код једног и код другог баснописца лав треба да обуче још „врху кожу“ (*la peau toute chaude*), али зато Лафонтенов лисац каже: „Милостиви господин вук ће вам послужити ... као кућна хаљина“ (*Messi-*

13) Д. Обрадовић, *Лав, курјак и лисица, Басне Езопове и други баснојвораци с различити језика на српски преведене и с наравоучијелним и полезним изјасненијама и насјавленијама издаше и иосвећене српској младежи од Досијеја Обрадовића*, Целокупна дела Доситеја Обрадовића. У Земуну, 1850, књ. III, стр. 6–8.

re loup vous servira ... de robe de chambre), чега нема у Доситеја, али ни у Езопа. У Лафонтеновој басни вука деру, секу, ко-мадају (*On écorche, on taille, on démembre*), а слична судбина чека и несрећног вука и у Доситејевом тексту: „Макне цар главом, скоче лавови на курјака, шчепају ти нам га и начну га дерати“. Езопова басна нема тога. У њој се само каже да је вук мртав. Лафонтенова басна се завршава сликом краља (лава) који се вучјом кожом омо-тао (*Et de sa peau s'enveloppe*), а у Доситеја овог нема, и последње речи изговара ли-сац: „како си свирао, комшија, тако сад играј“.

Морална поука Лафонтенове басне је веома кратка и односи се на дворску сре-дину. Он се обраћа господи дворјанима (улизицама), препоручујући им да преста-ну да се међусобно уништавају (*cessez de vous détruire*) и саветује им да се додвора-вају не сметајући један другом, јер зло се међу њима четвороструко враћа. Он своју поуку завршава тиме што опомиње ове људе да су у служби у којој нико ником ништа не опрашта. Доситејево наравоуче-није је другачије. Поука се шири од људи „којих ум није просвећен чистом науком, који живу у глупости и у варварству и којих су качества и склоности својствама четвероножни животиња подобна“ до ца-ра који не познаје „прогнану и сакривену истину“ до „љубокорисних и лакомих“, све до стараца Бошњака који на везирово питање о најбољем паши, одговарају да је то „онај, који је отуд пошао а к нами није дошао“. Јован Деретић је указао да се Доситејева наравоученија могу схва-тити као засебни есеји створени на тему басне: „Изванредна гипкост облика и ње-

гова прилагођеност свим врстама садр-жаја, обиље и разноврсност тема, лакоћа са којом се прелази од примера и мисли позајмљених из књига на примере узете из савременог живота и обратно, затим разнолике мисаоне дигресије које, иако често само асоцијативно, уносе јединство у ту разноврсност и дају јој печат лично-сти аутора, све те особине одликују нара-воученија и најразвијенија од њих при-ближују есеју који је са много брижности негован код најчитанијих и најпрефиње-нијих духова у европској култури од Мон-тења преко енглеских писаца Бекона, Ади-сона и Џонсона и шпанских Ховељаноса и Кадалса“.¹⁴⁾ Ово мишљење Јована Дерети-ћа дели и Милорад Павић, који о Доси-тејевим моралним поукама, између оста-лог каже: „Доситејева наравоученија уз басне, она развијенија, јер их има и сасвим кратких, могла би се замислити у засебној књизи, одвојена од басана, где би, са неким другим Доситејевим текстовима, сасвим добро могла понети назив есеја“.¹⁵⁾

На основу поређења Лафонтенове ба-сне *Le Lion, le Loup et le Renard* са Досите-јевом *Лав, курјак и лисица* запажа се да су се и један и други баснописац служили истим изворима, по свој прилици Езоп-вом басном *Лав, вук и лисица*. Доситејева басна је у неким елементима врло слична Лафонтеновој, а у неким Езоповој басни. Наш просветитељ додаје, изоставља, ме-ња. Осим тога, он је сасвим различито за-мислио и саставио своје наравоученије.

Има међу истраживачима и мишљења да Доситеј уопште није био под Лафон-теновим утицајем: „Иако нисам улазио у систематско упоређивање Доситејевих басана с Лафонтеновим, ипак сам и успут

14) Ј. Деретић, *Доситејејев есеј о „стирима и новима“* у зборнику *Доситеј Обрадовић*, приредио Младен Лесковац, Београд, 1962, стр. 242.

15) М. Павић, нав. дело, стр. 478.

показао да Доситеј није нигде консултирао Лафонтена нити се њиме помагао¹⁶⁾.

Овако далеко се не може ићи, као што смо видели, пре свега због појединих истих слика које су и лексички сасвим подударне. Наше мишљење је да се Доси-

теј, који је знао француски, вероватно и користио Лафонтеном, али би тада, причавајући у прози, употребљавао живо обојене слике, испуштао оно што му није одговарало, и слободно додавао сасвим нове слике и друге елементе приче.

352

résumé

Σ L'analyse comparative et stylistique d'une fable (*Le Lion, le Loup et le Renard de La Fontaine et de Dositej*)

Dans le présent exposé, nous avons présenté une analyse comparative et stylistique de la fable *Le Lion, le Loup et le Renard* de Jean de La Fontaine et de la fable *Lav, kurjak i lisica* de Dositej Obradović. Pour mieux suivre l'analyse, nous avons présenté d'abord le texte de l'auteur français, et ensuite le texte de l'auteur serbe.

L'analyse comparative et stylistique a démontré que Dositej était un excellent connaisseur de la langue française; mais soucieux de s'adresser à un large public, il ne se contentait pas toujours du rôle de traducteur: alors il ajoute des mots et même des phrases entières qui changent le caractère de la fable de La Fontaine, car Dositej et tout d'abord écrivain! Comme dans ses écrits didactiques, dans ses traductions il s'efforça de se rapprocher de la langue populaire.

Литература

- Витановић 1976: **Витановић, Слободан**. *Француска књижевност барока и класицизма (1589–1683)*. – стр. 167–270, In: Никола Банашевић, Михаило Павловић, Мидхад Шамић, Слободан Витановић. *Француска књижевност (од средњега века до 1683)*. Књ. 1. – Сарајево – Београд. – С. 167–270.
- Гавриловић 1965: **Гавриловић, Никола**. *Француска његајошко-моралистичка књижевност код Срба крајем XVIII и почетком XIX века*. – In: Педагошка стварност. – Књ. XI, бр. 6. – Нови Сад. – С. 386–395.
- Глумац-Томовић 1991: **Глумац-Томовић, Љиљана**. *Француски класичари на српскохрватском језичком подручју*. – Београд: Научна књига.
- Деретић 1962: **Деретић, Јован**. *Доситејев есеј о „стирима и новима“*. – In: *Зборник Доситејева Обрадовића*. – Приредио Младен Лесковац. – Београд. – С. 238–246.
- Lagarde, A.; Michard, L. 1970: **Lagarde, André; Michard, Laurent**. *XVIIe siècle, Les grands auteurs français du programme III*. – Les éditions Bordas à Paris. – Paris.

16) М. Сиронић, *Есојска басна у „Баснама“ Доситејева Обрадовића*, Ковчежић, Прилози и грађа о Доситеју и Вуку, Београд, 1961, књ. IV, стр. 99.

- La Fontaine 1971: **La Fontaine, Jean de.** – *Le Lion, le Loup et le Renard, Fables.* – Classiques Hachette. – Paris. – S. 277–279.
- Лебл-Албала 1927: **Лебл-Албала, Паулина.** *Српски преводи из француске књижевности у XVIII веку.* – In: Стари преглед, бр. 3. – Београд. – С. 246–257.
- Обрадовић 1850: **Обрадовић, Доситеј.** *Лав, курјак и лисица, Басне Езопове и други баснојвораца с различних језика на српски преведене и с наравоучијелним полезним изјасненијама и насавленијама издаше и посвећене српској младежи од Доситеја Обрадовића.* In: Целокупна дела Доситеја Обрадовића. – Књ. 3. – Земун. – С. 6–8.
- Павић 1979: **Павић, Милорад.** *Историја српске књижевности класицизма и предромантизма, класицизам.* – Београд: Нолит.
- Радченко 1897: **Радченко, К. О.** *Доситеј Обрадович и его литературная деятельность.* – Киев.
- Сиронић 1961: **Сиронић, Миливој.** *Есојска басна у „Баснама“ Доситеја Обрадовића.* – In: Ковчежић. – Прилози и грађа о Доситеју и Вуку. – Књ. IV. – Београд. – С. 40–107.
- Скерлић 1907: **Скерлић, Јован.** *Доситеј Обрадовић и J. de La Fontaine.* – Прилози за проучавање извора Доситејевих басана. – Написао др Петар Скок. – In: Српски књижевни гласник. – Књ. XIX, св. 6. – Београд. – С. 471–473.
- Скок 1907: **Скок, Петар.** *Доситеј Обрадовић и J. de La Fontaine.* – Прилог за проучавање извора Доситејевих басана. – Дванаести извештај Велике реалке у Бања Луци за школску годину 1906/1907. – Бања Лука.
- Чајкановић 1911: **Чајкановић, Веселин.** *О реду и изворима Доситејевих басана.* – In: Српски књижевни гласник. – Књ. XXVI, св. 6. – Београд. – С. 485–490.
- Шерцер 1898: **Шерцер, Иван.** *О Доситеју Обрадовићу.* – In: Рад Југославенске академије знаности и умјетности. – Књ. cxxxiv. – Загреб.